

A keleti régió és a Bécsi Memorandum Csoport közös határozata a bérkonvergenciáról és a tisztességes bérekről Európában

2016. évi kongresszusunkon fogadtuk el az “egyenlő munkáért egyenlő bért és szolidaritást az Európai Unióban” c. határozatot. A határozat arra irányul, hogy az európai integráció megvalósítása érdekében az industriAll Europe (IE) az egyenlő munkáért egyenlő bér elvére összpontosítsa energiáit, az egész Unióra vonatkozóan. Ez egy képzeletbeli hosszútávú futás kezdete, melynek célja egy igazságosabb Európa létrehozása, ahol az ugyanazon munkát végző dolgozók egyforma vásárlóerővel rendelkeznek és egyforma minőségű életet élhetnek.

Mi történt a legutóbbi kongresszus óta?

A határozat elfogadását követően az egyenlő munkáért egyenlő bér kérdése az IE akciótervének szerves részévé vált. A keleti régió országai a 2016. évi kongresszust követő üléseiken elkötelezték magukat a határozat országaikra vonatkozó feltételeinek részletes kidolgozása mellett, és megállapodtak abban, hogy politikai vitákat szerveznek a munkáltatókkal és a politikai döntéshozókkal, nemzeti szinten. A feladat teljesítését folyamatosan nyomon követték a keleti régiós üléseken, de a Bécsi Memorandum Csoport állásfoglalása is segítette ezt, melyet eljuttattak Juncker bizottsági elnöknek, a Business Europe-nak és egyéb politikai szereplőknek. Az IE keleti régiója folytatta erőfeszítéseit és együttműködött a 2018 decemberében tartott kollektív tárgyalási konferencia anyagainak kidolgozásában. Újra lett beillesztve a bérkoordinációs szabály, kiemelésre került a konvergencia témája. Az idáig használt makrogazdasági mutatók (pl. infláció és termelékenység) nem elég objektívak a kelet-európai országok számára. Ezekben az országokban a termelékenységi mutatókat gyakran torzítják a multinacionális vállalatok, amelyek olyan árat határoznak meg, amely csak a kelet-európai vállalatok termelési költségét fedezi, ami a piaci árak alatt van. Ez torzulást okoz, Kelet-Európában a termelékenység alacsonyabbnak tűnik, mint amilyen valójában. Ezen túlmenően, a statisztikák szerint, a kelet-európai országokban a bérek vásárlóerő-paritáson mérve és a GDP-hez képest is jelentősen alacsonyabbak, mint a nyugati országokban. A kelet-európai bérnövekedést nem csak az inflációhoz és termelékenységhez kell mérni, különben a bérek konvergenciája nem folytatódik. Ez hozzájárulna a szociális dömping mérsékléséhez is a Nyugat irányába.

Pozitívan értékelhető, hogy az IE ezen a téren végzett tevékenységei eredményezték az “Együtt a munkahelyen” c. kampány elindítását 2019 szeptemberében. A kampány során a rendelkezésre álló adatokból készített anyagok egyértelműen megerősítették, hogy a kollektív tárgyalásoknak jelentős pozitív hatása van a bérekre.

De milyen jelenleg a gazdasági valóság?

Az egyenlőtlenségek továbbra is fennállnak az EU-ban. Közép-, Kelet- és Dél-Európában a bérek jóval az európai átlag alatt maradnak, és nem tükrözik ezen gazdaságok növekedési teljesítményét. A kelet-európai gazdaságok teljesítménye kétségtelenül növekszik. Például, az átalakulási folyamat kezdetén a Cseh Köztársaságban az egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritás az európai átlag 69%-a volt. Az 1990-es évek átmeneti időszakában ez 60%-ra esett vissza, de jelenleg már az EU-s átlag 90%-a. Ha azonban a 12 régió EU-s tagországot vesszük, 83%-on állunk. Hasonló a helyzet a keleti régió többi országában is.

Sajnos a bérek nem emelkednek együtt a teljesítménnyel. 2018-ban a munkaerőköltség az EU-s átlag 44%-a volt Csehországban, 35%-a Magyarországon, és 40%-a Lengyelországban és Szlovákiában. Az eltérő árszínvonalra hivatkozó érvelés sem megalapozott: az említett országokban, ugyanazon időszakban ezek 57-71%-os értékeken álltak. Csehországban az élelmiszerárak az európai átlag 83%-ának felelnek meg, a ruhák ára megfelel az átlagnak, a cipőké pedig 93%. Továbbá, a skandinávok, franciák és britek után a csehek költenek legtöbbször lakhatási

kiadásokra. Vagyis pénzük több mint negyede víz- és energiaköltségekre megy el, továbbá arra, hogy tető legyen a fejük fölött. Az IE bérléti politikai anyagában, melyet a 2018. évi kollektív tárgyalási konferencián fogadtak el Pozsonyban, azt olvashatjuk, hogy amíg egy németországi gép- és berendezéskezelő fél éves keresetéből meg tud venni egy VW Polót, addig az ugyanabban a munkakörben foglalkoztatott munkavállalónak Magyarországon ezért 1 évet és 10 hónapot, vagyis majdnem 2 évet kell dolgoznia.

Egy másik kelet-európai országban, Bulgáriában, 2018-ban az óránkénti munkaerőköltség a dániaiainak csak 12,5%-át, a németnek 15,5%-át tette ki.

Az egyenlőtlenségek tovább nőnek és folytatódni fognak. Az Eurostat adatain alapuló, a közelmúltban megjelent „A cseh munkaerőköltségek konvergenciája” című kutatás szerint az új tagországok gazdasági teljesítménye konvergál. Például a vásárlóerő-paritás alapján számított, egy munkavállalóra jutó GDP az euróövezethez képest Csehországban 77,2%, Litvániában 70,9%, Szlovákiában 66,3% és Romániában 65% volt. Ezekben az országokban azonban az átlagos havi nettó kereset az euróövezet átlagának 47,9–62,2%-át éri el, nevezetesen Csehországban 62,2%, Litvániában 51,6%, Szlovákiában 47,9% és Romániában 54,7%.

Néhány közép- és kelet-európai országban az ingatlanárak is rendkívül magasak, így a lakások szinte elérhetetlenek. Az új lakások elérhetősége Csehországban 2019-ben harmadik éve folyamatosan a legrosszabb a kiválasztott európai országokkal összehasonlítva. Csehországban egy új, 70 m²-es lakás ára 11,4-szerese volt az éves átlagbértnek, Szlovákiában 9,9-szerese, míg Olaszországban az éves átlagbér 6,2-szerese elegendő volt egy ilyen új lakás vásárlásához, Belgiumban pedig már az éves átlagbér 4,1-szerese.

Jelentősen nagyobb profit származik Közép-, Dél- és Kelet-Európából. Míg az osztalék egyenlege a közvetlen és portfólióbefektetésekből származik a GDP százalékában, és Nyugat- és Észak-Európa országaiban pozitív, addig a kelet- és közép-európai országokban jelentős mértékben negatív. Az egyik ország, ahol a kiáramlás a legszembetűnőbb, a Cseh Köztársaság, amely a második helyen áll az EU-s tagállamok között.

Valamennyi közép- és kelet-európai ország számára kulcsfontosságú kérdés, hogyan változtassanak gazdaságpolitikájukon, és érjék el gazdaságaik sokkal gyorsabb konvergenciáját. Meg kell ragadni az esélyt, hogy a lehető legnagyobb mértékben kihasználják az új irányokat és lehetőségeket a tudomány, a technológia, a digitális technológiák és az új irányítási rendszerek fejlesztésére, átugorva a teljes fejlesztési szakaszt, ezáltal sokkal gyorsabban elérve a fejlettebb országok szintjét.

Ugyanakkor, még az EU legfejlettebb részein is vannak problémák, hiszen a Kína, Japán, az Egyesült Államok és más délkelet-ázsiai országok jelentette, egyre nagyobb globális versennyel kell szembesülniük, a legfejlettebb technológiák, a mesterséges intelligencia, a digitalizáció, az új telekommunikációs technológiák, a biotechnológia, az autonóm rendszerek, a robotika stb. területén. Fontos, hogy az „új” tagországokat szorosabban és átfogóbb módon vonjuk be a kihívásokba, és ne hagyjuk őket hátra. Közép- és Kelet-Európában az alacsony innovációs kapacitás a további fejlődés blokkoló tényezője, és az alacsony bérprofil hozzájárul ennek fenntartásához. A közép- és kelet-európai országok nemzetközi értékláncokban betöltött szerepének nem szabad az olcsó munkaerőn alapulnia, és ezért – jövőbeli perspektíva nélkül – kiszolgáltatott helyzetben lennie, különösen az előttünk álló digitalizáció és technológiai változások előtt.

2020 első negyedében az új koronavírus, a SARS-CoV-2 következtében és a járvány terjedésével válság alakult ki. A válság negatív hatást gyakorolt a globális gazdaságra, és zavart okozott a legtöbb munkavállaló munkájában és magánéletében. Sokan elvesztették munkájukat, másoknak csökkenteni kellett a munkaidejüket, mely által alacsonyabb fizetést kaptak, megint másoknak pedig a munkamódszerükön kellett változtatni, miután jelentősen nőtt az otthonról vagy máshonnan végzett munka. Sok munkavállalónak csökkent vagy teljesen megszűnt a jövedelme. A válság különösen nagymértékben sújtotta a nőket, akiknek az új helyzetben, az otthonról végzett munka közben

szakácsnak és tanárnak is kellett lenniük. Bár statisztikák még nem állnak rendelkezésre, nagyon valószínű, hogy a válság lelassította vagy leállította a bérek konvergenciáját Európában.

Hogyan tovább?

A következőkre van szükség az IE keretein belül:

- az erőfeszítések folytatása az egyenlő munkáért egyenlő bér eléréseért az EU-ban;
- a koronavírus-válságot követően az európai gazdaság újjáépítésére irányuló erőfeszítések támogatása, és a szakszervezetek bevonása a helyreállítási tervekbe minden szinten;
- annak elfogadása, hogy az európai ipari szakszervezeteknek együtt kell működniük és egymással szolidárisnak kell lenniük, ahogy arról a kollektív tárgyalási konferencián elfogadott határozatban megállapodtunk;
- az industriAll Europe-on belüli együttműködésünk továbbfejlesztése annak érdekében, hogy erősebb jogokat és kollektív garanciákat nyújthassunk mindenki számára;
- az adókijátszás elleni hatékony küzdelem folytatása az európai intézményekkel folytatott párbeszéd keretében.
- a kiküldetésről szóló irányelv teljes végrehajtásának elősegítése a bér- és szociális dömping kezelése érdekében;
- annak a szabálynak az érvényesítése, miszerint a nyereséget abban az országban kell megadóztatni, amelyben keletkezett;
- minden eszköz felhasználása a KSZ általi lefedettség növelésére és – ahol szükséges – az ágazati kollektív tárgyalások visszaállításának megkísérlésére.

Prága, 2021. február 15.